

HITKÖZSÉGI SZEMLE

ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK ÜGYEINEK HAVI KÖZLÖNYE

SZERKESZTI: Dr. WEISZBURG GYULA.

— M E G J E L E N I K M I N D E N H Ó E L S E J É N . —

Az „előértekezlet“ után.

Irta : Dr. Weiszburg Gyula.

Esztétikai benyomások kedvelőinek és erősen megnyilatkozó lelki hatások gurméinak kétségtelenül rendkívül érdekes látványt nyújthattott a múlt napokban végbement „előértekezlet.“ Mert néhány száz öreg, férfi és ifjueMBER lelkesedése egy eszméért könnyen képes bámulatot, sőt elragadtatást kiváltani szép hatások iránt fogékony lelkekből. De még a hűvösebb vérmérsékletűek is, azok is, kik a benyomásokat a kritika retortáin vezetik előbb keresztül, mielőtt bennük lelki folyamatokat megindíthatnának, azok is kénytelenek beismerni, hogy a f. hó 20-iki gyűlés sikerült tüntetésben nyilatkozott a zsidóság egysége mellett.

Nem kicsinyeljük tehát annak a gyűlésnek szépségét és érdekességét, sőt bizonyos tekintetben értékét sem, csak azt vagyunk kénytelenek konstatálni, hogy a nagy probléma megoldását egy lépéssel sem vitte előre. Demonstrációnak szép lehetett, de tudvalevő, hogy demonstrációval még sohasem hódítottak meg várakat, azt csak tervszerű, fáradsággal járó küzdelmek útján lehet, és szép beszédek hatnak egy félórára, némelyeknél továbbra is, de összekuszált állapotokat néhány szép beszéddel rendbehozni nem lehet. Különösen, ha ezek a beszédek a kérdés érdemétől annyira távol maradnak, mint az ez esetben történt.

E körülmény pedig, igazán csodálatos volna, ha gondolkodóba nem ejtené azokat is, kik a „szabadkai mozgalom“ eredményességében még hisznek. Mert nem tesz-e groteszk benyomást, ha gyűlésen, mely felekezeti pártok közt a békét akarja megindítani — megállapított utasítás értelmében — mindenki óvakodik vallási kérdéseket érinteni. Hát nem vallási szervezetről, felekezeti autonómiáról volt szó? De hát jól tudták a rendezők, hogy a vallási kérdések bevonása azt a szép egységet még ott is megzavarta volna, hol meglehetősen

rokon vallási irányok találkoztak, hát még mikor a színre fog lépni a szélső szárny is?

Természetesen nem a gyűlésen jelenlevők zöme fölött csodálkozunk, hisz azok nagy részének — volt alkalmunk meggyőződni róla, különben sokan maguk sem tagadták, — sejtelmük sincs a kérdés igazi mibenlétéről, de csodálkozunk azok felett, kik a kérdés egész valójába belelátnak és csodálkozunk legkülönösebben a gyűlés megindítójának, *dr. Klein* Adolfnak optimizmusa felett. Hisz ő nem operál azokkal az őszinteség honát soha nem látta frázisokkal, mely szerint a szervezet a hatásköréből kizárhatja a vallási kérdéseket, ő beszédében világosan kifejti, hogy „bármely felekezet autonómiájának megállapításáról is legyen szó, az alapelvekre, az alaptörvényekre nézve megállapodásnak kell létrejönnie.“ És folytatólag, nagyon helyesen kérdi, „hol van az a válaszfal, lehet-e egyáltalában oly határvonalat kijelölni, amely felekezeti kérdéseket tárgyaló kongresszusnál szigorúan elválasztja a mindenképpen összefüggő vallási és adminisztratív jellegű dolgokat egymástól? Ily határvonal nincs, ilyet nem is lehet felállítani, de lám, hiába is állították fel elődeink ezt a tilalomfát, azért mégis, sőt talán éppen azért a vallási dolgok és a vallási kérdések az érdeklődés kellő közepére soroztattak stb.“ De ha azt igaznak tartja, hogyan akarja azokat a heterogen elemeket, melyek a mai magyar zsidóságot képezik, egy autonómiába vagy egy szervezetbe egyesíteni?

Egy mód talán mégis volna, az, amelyre félénken és szégyenlősen, csak burkolva, rámutat, midőn azon véleményének ad kifejezést, hogy egy új kongresszus „szentesíteni fogja a viták központját, gyupontját képező, az egész világ zsidósága által elismert vallási kodex tiszteletével járó állapotokat,“ vagyis, hogy a kongresszuson a haladó zsidóság is kimondja, hogy a Sulchan-Aruch alapján áll. Csakhogy mi mégsem tudjuk elhinni, hogy a haladó zsidóság ezt a harakirit elkövesse. Hisz ha egyszerűen elfogadják a Sulchan Aruchot minden fentartás, a haladásnak, a zsidóság megváltozott viszonyainak adott minden koncessió nélkül, mi akkor a haladó hitközségek létjogosultsága? Akkor dobják ki mindenekelőtt az orgonákat a templomból, kergessék el a kórusban éneklő nőket, vetköztessek ki a papokat és kántorokat az ornátusokból, kötéssék körül szombaton a vallási funkcionáriusok zsebkendőit, fedéssék be felesegeik haját, mozdítsák el a borotválkozó kántorokat és azokat a papokat, kik házassági kérdések eldöntésénél egyben-másban tultették magukat a korlátokon, melyeket a Sulchan-Aruch emelt, mert azt

hitték, hogy azok a mai viszonyok mellett már fenn nem állhatnak. De legeslegelől mondjon le minden roshakohol és minden hitközségi előljáró, ki nem a Sulchan-Aruch szerint él és bizzák a vezetést hagyomány szerinti jámbor zsidókra, hisz abszurdum, hogy a Sulchan-Aruchtól el nem térő hitközség vezetése olyanokra legyen bízva, kik a Sulchan-Aruch szerint „posék“, kiknek, a Sulchan Aruch, szerint talán még tanuzása sem fogadható el. Hogy most is vannak kivételesen orthodox hitközségek, melyek vezetői tulteszik magukat a Sulchan-Aruchon? Elég csufság és szégyene az orthodoxiának, hogy ezt türi. A reformátusok bizony nem választanának maguknak elnököt, ki a református hitelveket nyilvánosan megtagadja és a német orthodoxok sem állítanak élükre zsidót, ki szerint a Sulchan Aruch csak a hitközségi intézményekre és a fizetett hitközségi tisztviselőkre nézve érvényes.

Vagy talán az a szándék, hogy egy szép napon a haladó hitközségek is kijelentsék és alapszabályaikba felvegyék, hogy „a Sulchan-Aruch alapján állnak“ és bennük mégis minden változatlan maradjon? Hát ez a komédia még kevésbbé volna méltó zsidó hitközségekhez, melyeknek legszentebb erkölcsi kötelessége az igazság. Nem is hisszük, hogy előkelőbb haladó hitközségeink bármelyike is kész legyen ily kétszínűséget elkövetni, bármennyire iparkodjanak is bizonyos oldalról — és itt nem dr. Kleint gondoljuk — „a béke érdekében“ rábirni.

Lényegben fenn fognak hát továbbra is maradni a haladó és orthodox hitközségek, hogyan egyesülhetnek ezek aztán *egy* szervezetben? Feltéve természetesen, hogy ez a szervezet szervezet lesz, azaz azon szabályok összessége, melyek szerint a hitközségek *vallási* ügyei intéztetnek — és egyházi szervezet alatt az egész világon ezt értik — és nem egy valami, minek egyetlen feladata az állami szubvenciót felszítani és egy vagy két embert a főrendiházba juttatni.

Tudjuk mi, hogy e nehézségekkel, helyesebben lehetetlenségekkel szemben most ott áll a másik aggodalom, az t. i., hogy hazánk zsidóságának kétfелеkezetisége kimondatnék, vagy állandósíttatnék. De ez aggodalom vagy veszély elhárítása, meggyőződésünk szerint, melynek tárgyilagos alapjai is vannak, egészen a haladó zsidóság kezében van. Mondja csak ki a haladó zsidóság, hogy a zsidó felekezet egysége elvének kimondása mellett, a haladó hitközségek külön szervezését akarja megindítani, — természetes, hogy e szervezet is, a másik is autonómiával láttatnék el — és akkor nagyon hamar elnémulna a kétfелеkezetiség hangoztatása és lenne egységes zsidó

vallás mellett két autonomikus szervezet. Egyformán zsidó volna akkor mindenki, ki zsidó, csak a hitközségek lennének kétfélék, aszerint, hogy melyik szervezet szerint kívánnak igazgattatni.

Hát eddig baj volt, hogy kétirányu hitközségek léteztek? Nem-e inkább véget vetett a különválás a községekben dult viszályoknak? Baj volt, hogy a két irányu hitközségek és különösen a haladó irányuak nem alkották meg maguknak, vagy életképessé nem tették a felsőbbfoku szervezetüket; ezért forgácsolódik szét erejük, ezért nem tudnak semmi közös, nagy alkotást véghezvinni. De maga az, hogy a konzervatívek tömörülnek külön községgé és a haladók egy másikba egyesülnek, az mindkettőre csak előnnyel járt, aminek az igazságát az sem dönti meg, hogy egy-két esetben a különválás nem belső szükségből, hanem valamilyen alacsony és nem erkölcsi érdekből történt.

Mert összes mostani „nagy” egyházpolitikuskaink egy körülményről feledkeznek meg, vagy hogy a kérdés tisztán vallási oldalát, mert nem értenek hozzá, teljesen mellőzvé, rá sem jöttek még annak észrevételére, hogy aki a zsidóság fennmaradását igazán óhajtja és a zsidóság helyzetét előítélet nélkül szemléli, annak a haladó irány sirbatételét nem szabad kívánnia. Hogy erről eddig senki sem beszélt, hogy haladó rabbijaink, még a legszélsőbbek is, mindeddig hallgattak erről, csak hogy a vezető körök apprehensiójára, Isten ments! valahogy okot ne szolgáltatassanak, azt ezuttal nem akarjuk részletesebb kritika tárgyává tenni, de bizonyos, hogy egyiknek-másiknak elődje, ha feltámadna, furcsa szemekkel tekintene az utódra, ki haladó rabbi létére, az egész vallási haladást és avval önmagát is megtagadja. Hisz a haladó irány nem annak keletkezett, hogy szabad legyen sonkát enni, hanem azért, mert voltak és vannak körök, melyeket a régi eszközökkel alig lehet a zsidóságnak megtartani, hát ujakat kerestek, melyekkel ez esetleg sikerülhet. Igaz, hogy a haladó zsidóság ebből a törekvésből még nem sokat valósított meg, de mind ennek mi más az oka, mint a folytonos kacsintgatás az orthodoxia felé, mint az a halálos félelem valami olyat merni, ami az orthodox irány részéről nem fog helyeslésre találni? Haladó hitközségeink azért alig egyebek, mint rossz orthodox hitközségek, hisz igazi feladataikat elhanyagolták, épen mert jóformán szégyenkeznek nem orthodoxnak lenni, mikor a jelszó mindig az volt: bebizonyítani, hogy a haladó hitközségeket semmi sem választja el az orthodoxoktól.

Nem azt jelenti ez, hogy a bilkei hitközség orgonát állítson és szemináriumot végzett papot vegyen; csak maradjon Bilke és a többi

valóban konzervatív község orthodoxnak, ameddig csak tud, de az aradi és nagykanizsai hitközségek zsidóságát lehetetlen bilkei eszméikkel, a régi istentisztelettel, a régi prédikálási móddal, általában a régi irány arzenálisával a zsidósághoz fűzni, keressék hát ezek a nekik megfelelő módokat. Hát csak legyenek a konzervatív községek orthodoxok és a haladók — azok legyenek haladók, teljesítsék mindnyájan kötelességeiket a zsidóság iránt a nekik megfelelő módon és éljenek békességben egymás mellett. A zsidóság eszményi egységét ez meg nem zavarja, csak igazságos és őszinte helyzetet teremt. A közös szervezet azonban nemcsak az orthodoxiára lehet veszedelmes, de a haladó zsidóságra is és ma-holnap fontosabb lesz a haladó zsidóság feladata, mint az orthodoxé. Félni pedig, Jannai király ismert mondását változtatva, nem kell sem az igazi orthodoxoktól, sem az igazi haladóktól, hanem csak a „festettektől“, kik úgy cselekszenek, mint Zimri és jutalmat várnak, mint Pinchasz.

Az ifjuság nevelése.

Közhellyé vált az a jelszó, hogy meg kell menteni az ifjúságot a zsidóságnak, hogy vallásos nevelésben kell részesíteni a felnövekvő ifju nemzedéket. Alig is van hitközség, amely viszonyaihoz mérten ne áldozna az iskolai ifjuság vallásos nevelésére, még pedig az iskola által kiszabott keretben, a kötelező hitoktatással. Minden hitközség gondoskodik arról, hogy az iskolák zsidó növendékei az előírt vallásoktatásban részesüljenek. Néhol és néha a zsidó nevelés eszközei között a héber iskola vagy a talmud-tóra is megtalálható. De ezzel aztán eleget is vélt tenni a hitközség ebbeli kötelességének. Mintha a mi magyar zsidóságunk egyértelműleg csak a szellemi munkást tartaná érdemesnek, hogy szorosabban a zsidósághoz fűzze. Mert aki nem az iskola padjai között tölti el az ifjuságát, t. i. a kereskedő és iparos, az az elemi, vagy esetleg polgári iskola elhagyása után megszakitotta a zsidó közösséggel való connexust, az nem hall többé zsidóságáról, vallásáról egy oktató, vagy buzdító szót sem.

Igaz, hogy a szorosan vett lateiner-pályákra készülő, fölserdült ifjuság sem dicsekedhetik a matura után jobb zsidó gondozással. Ez az ifjuság is a legkritikusabb éveiben épen úgy magára van hagyatva, mint a kereskedő- vagy iparossegéd, vagy a fiatal hivatalnok.

Ha ezt a tényt jobban szemügyre vesszük, akkor a mi egész ifju generációnk zsidó nevelésének meddőségét nemcsak a hitoktatás rendszertelenségére és annak egyéb belső bajaira kell visszavezetni,

hanem annak okait az igazi succrescentia-nevelés, az egész ifjuság céltudatos nevelési szándékának teljes hiányában kell keresnünk. Mert ami az iskolai ifjuság zsidó neveléseért most történik, azt, ugylátszik, mintha csak az állam vallásoktatási kényszerének köszönhetnők.

Régebben a családapá legszentebb kötelességeihez tartozott, hogy fiát — akármilyen pályán kereste is kenyerét — fokozatosan bevezesse a zsidó életbe, hogy tehetségéhez képest a rendelkezésére álló eszközök segítségével gyermekeit zsidó közösségben nevelje. Aminthogy a tanítás általában magánügy volt és minden kulturális tevékenység magánosok kezdeményezéséből indult ki. Ma azonban, amikor megszoktuk, hogy minden oly cél érdekében, amely nem az egyén közvetlen hasznát szolgálja, csak az állam vagy egy nagyobb közösség hoz áldozatokat, ma ez a közvetlen haszonnal nem kecsegtető zsidó nevelés is, az ideális érdekeket ápolni hivatott közösség: a hitközség feladatává lett. Elsőrangú feladata ez a hitközségnek, ha egyébert nem, akkor az önfentartás érdekében. Mert hiába keres a hitközség még adózó híveket is, akik anyagi erejét és erkölcsi súlyát emeljék: mire az adózásra kerülne a sor, addig az elhanyagolt ifjúból zsidósága iránt legjobb esetben közömbös férfi lett.

A hitközségek jelenlegi nevelés-politikájának egyenes következménye ez az állapot, amely a mostani ifju nemzedék férfikorában fog majd elszomorító képet nyújtani. Amint a kereskedő- vagy iparostanonc már gyermekéveiben megkezdte kenyérkereső pályáját, megszűnik az a gyöngye kapocs is, amely őt eddig a zsidó közösséghez fűzte. Ifjává serdül a gyermek, jobbról-balról röpködnek felé a különböző irányok és áramlatok jelszavai és az ifju enged a különböző befolyásoknak; mint a puha viasz, annak enged, aki utóljára és legerősebb eszközökkel próbálta őt átgyurni. És egyszerre csak azon veszi magát észre, hogy a zsidóság iránt teljesen közömbös lett. Ami még némiképp tartja benne a lelket, az a szülői kegyeletnek immár gyöngülni kezdő fonala. Mert nincs egy tanító, egy fölvilágosító szó, nincs egy lelkesítő beszéd, amely zsidó irányt, életfelfogást adna és bátorságot öntene az élet küzdelmeiben és viharaiban hánykódó ifjunak. A fejlett judicium híján szűkölködő ifjuság könnyen hevül, lelkesedik és hajlik mindenféle irány és mozgalom felé. Jól tudják ezt az egyes mozgalmak apostolai és ezért legtöbb erejüket és gondjukat az ifjuság meghódítására és megnyerésére fordítják. Élő szóval és nyomtatott betűvel ostromolják fogékony lelkét és fáradozásuk meg is hozza gyümölcsseit. Csak mi nézzük ölbe tett kezekkel a vörögdő-

ifjút és néma nyugalommal, vagy legjobb esetben fájó szívvel szemléljük : mint távolodik és idegenedik el a jövőendő zsidó generáció a zsidóságtól. Nem eminens feladata-e a hitközségnek, hogy ennek az *iskolát nem látogató ifjuságnak alkalmat adjon, módot nyújtson a zsidósággal, a zsidó kultúrával való érintkezésre?* Az élő szó és a sajtó minden hathatós fegyverét meg kell ragadni, hogy a fiatalság szívéhez hozzáférhessünk. Akár közvetlen tanítás, akár könyvtár, olvasóterem, lap, vagy istentisztelet vagy más, a nyugati kulturálmokban már meghonosodott propagáló eszközökkel segíteni kell a bajon, amely hova-tovább végzetessé válhatik a zsidóságra. A segítséget pedig egyéb iniciativa hiányában csak a hitközség adhatja. Mert a hitközség első és legelső sorban kulturegyesülés, amely a zsidó kultúrát van hivatva ápolni és gyarapítani és csak másodsorban jótékonyági vagy egyéb célú intézmény. A mi hitközségeink összes tevékenysége a rituale és a jótékonyosság gyakorlásában merül ki és mivelhogy nem nevelnek olyan nemzedéket, amely a rituális intézményeket igénybe venné, sok hitközség egy jótékonyági iroda benyomását teszi a szemlélőre.

Azonban nemcsak az iparos és kereskedő ifjuság nő fel minden zsidó befolyás híján, hanem a szorosan vett lateinerpályára készülők, a hivatalnokok és a szellemi munkások egész tömege is kívül áll a zsidó közösségen. Ez az ifjuság jóformán csak az ország két egyetemi városában él tömegesen. Amint a középiskolából kiszabadulva, indexre vagy hivatalra tesz szert az ifju, a hittanórák kellemetlen emlékeit kiüzve fejéből, zsidó voltának tudatát is a mult emlékei közé teszi. A nagyvárosi élet minden veszedelmeinek és csábításainak kitéve, magára hagyatva, küzködik. Temperamentumát és lelkesedését minden tényező kihasználja, csak a zsidóság kiméli meg zaklatásaival. Akad egy-két egylet, amely a fiatalság rajongásával és optimizmusával kiáll a küzdő porondra, hogy „szavát hallassa“, de hangja oly gyöngye, oly erőfőten, hogy a nagy zajban nyomtalanul vész el. Többsnyire csak a zászló becsületéért hordják azután a nyakukra vállalt igát és nem ritkán önérzetükről is lemondanak, hogy csuszva-mászva kis budget-jüket összehordják.

Megszabad-e elégednünk a zsidó emberanyag legértékesebb részének ily mostoha kezelésével? Nem eminens feladata-e a hitközségnek, hogy akár az apró-cseprő egyleteknek erőfő, céltudatos támogatásával és irányításával, akár saját kezdeményezéséből, a művelt, intelligens ifjusághoz vezető utakon át annak a szívéhez és eszéhez férve, azt a zsidóság lelkes tagjaivá nevelje? Az ifjuságnak ebből a

rétegeből kell a zsidóság majdani vezető elemeinek kikerülnie, azért kell különös figyelemmel zsidó nevelésükről gondoskodni.

Kórház, népkonyha, szeretetház és egyéb jótékonyági intézmények és ténykedések, — amellet, hogy a zsidó szív egy különös hajlamának hódolnak, — oly általános emberi erények megnyilatkozása, amelyet mástól, nem zsidótól is elvárhatnak. De a zsidó ifjuság, a jövőendő zsidó nemzedék zsidó szellemben való nevelése oly feladat, amelyet senki sem végezhet el helyettünk és oly kötelesség, amely a jelen körülmények között a legsürgősebb. Céltudatos, energikus, áldozatokat és fáradságot nem kimélő munkát kívánunk a hitközségektől az ifjuság nevelése és gondozása körül. Nemcsak az elemi és középiskolai, hanem *az egész zsidó ifjuságra kiterjeszkedő zsidó nevelés legyen a hitközségek legfontosabb feladata.* weim lau achschow émoszáj.

Baranyai S.

A tanítók fizetési ügye.

Irta: Spector.

Az óráközőket jelző iskolai csengő hangja jóideje már csak a gyermekeknek jelent kellemes perceket. A tanítónak ezen pihenésre szánt idejét teljesen elfoglalták az anyagi ügyek. A nyugalmas pihenés e csendes perceit, melyek a multban a gyermekekre vonatkozó személyi, tárgyi, paedagógiai észrevételek fesztelen formájú közlésére szolgáltak, izgalmas és lármás negyedórák váltották fel. Tanítói fizetési, előléptetési ügyek, törvények, szabályok, rendeletek, jogszokások, igények, szerzett jogok, vállalt kötelességek stb.-től visszhangzanak a termek. A szenvedélyes séták hevében sok csorba csett az iskola-fentartók és tanítók közötti barátságos jó viszonyon. De magában a tanítóság kebelében is támadtak éles ellentétek. Külön érdekcsoportok szerint tagozódott a tanítói személyzet és ez által megzavartatott az az összhang, mely a jó iskola munkájának egyik alapfeltételét képezi. Országszerte ez volt a helyzet, mely az állami iskolákban az oda becsempészett kongregációk folytán még jobban elmérgesedett.

Felekezetünk tanítósága, különösen pedig a pesti izr. hitközség tanszemélyzete sem tudott immunis maradni ezen áramlattal szemben. Igy ugyan, hogy a súlyos gazdasági viszonyok, az élelem és lakásdrágaság óriási mértékben való emelkedése némileg mentségére szolgál a tanítóságnak. Tagadhatatlan azonban, hogy a „mozgalmak” iniciálása és a „harci kürtök” megfuvása sokkal inkább a vázolt

irány hatásának, mint a szükség kényszerítő hatalmának tulajdonítható. Hisz az objektív szemlélő figyelmét nem kerülhette el az, hogy a pesti hitközségnek volt érzéke a tanítóság anyagi ügyei iránt, hogy meg volt benne az akarat és igyekezet a tanítók helyzetén tőle telhetően javítani. Pedig a gazdasági viszonyok súlyos voltát, a hitközség, mint jótekonyságot gyakoroló, kórházakat és egyéb intézményeket — nem biztosított alapokból — hanem tagjainak adózásából fentartó testület, valóban maga is erősen érezte és érzi mai nap is. Ennek dacára ismerte tanszemélyzetével szemben fennálló kötelességét, midőn 1908. évben megalkotta, általános megalégedésre szolgáló, *fizetési szabályzatát*, midőn egy évre rá elemi iskolai tanítóinak drágasági pótlékot szavazott meg, a polgári és középiskolai tanároknak pedig óradijait emelte fel, midőn ezt követőleg a drágasági pótlékot törzsfizetés jellegével felruházta és az egész tanszemélyzetre terjesztette ki, midőn végül az elmúlt évben, ha csak ideiglenes *segély* címén is, a tanítói személyzet anyagi helyzetén ismét lényegesen javított.

Legmesszebbmenő jóakarátának bizonyítékát nyújtotta azonban azon új fizetési szabályzatával, melyet a hitközség oktatási ügyosztálya legutóbbi ülésén egyhangu lelkesedéssel fogadott el és legmelegebb ajánlatával ellátva terjesztett a hitközség előljárósága elé.

Ezen új szabályzat az eddig érvényben levő (1908. évi) szabályzatból fejlesztetett. A kipróbált és jónak bizonyult alapelvek általában változatlanul meghagyattak, azonban úgy a törzsfizetés, mint a lakberek összege lényegesen változott.

Az új szabályzat javadalmazási táblázata következőleg alakul:

A) *Elemi iskolai tanítók és tanítónők:*

		Törzsfizetés	Lakbér	Összesen
III. fokozat	1—3. évben, évenként	1440.— K	800.— K	2240 K
II.	„ 4—7. „ „	1920.— „	800.— „	2720 „
I.	„ 8. évtől kezdve „	2640.— „	800.— „	3440 „
	16. „ „ „	2640.— „	900.— „	3540 „
	31. „ „ „	2640.— „	1000.— „	3640 „

B) *Polgári iskolai tanárok és tanárnők:*

		Törzsfizetés	Lakbér	Összesen
III. fokozat	1—3. évben, évenként	2400.— K	900.— K	3300 K
II.	„ 4—7. „ „	2880.— „	1000.— „	3880 „
I.	„ 8. évtől kezdve „	3600.— „	1200.— „	4800 „

C) Középiskolai tanárok:

		Törzsfizetés	Lakbér	Összesen
III. fokozat	1—3. évben, évenként	2880.— K	1100.— K	3980 K
II.	„ 4—7. „ „	3360.— „	1200.— „	4560 „
I.	„ 8. évtől kezdve „	4080.— „	1500.— „	5580 „

Ezenfelül az A) csoportnál 7, B) és C) csoportnál 6 évtödös korpótlék jár, mely korpótlék az A) alatti csoportnál a kinevezés 6. évével kezdődik és évi 220 koronát, a B) alatti csoportnál a kinevezés 13 évével kezdődik és évi 300 koronát, a C) alatti csoportnál a kinevezés 13. évével kezdődik és évi 340 koronát tesz.

A *korpótlékok* összege és esedékessége tehát az 1908. évi szabályzat szerint igazodik. Azonban nemcsak a folyó és az ezután megnyíló ötödéves ciklusokra számítandó az e szabályzatban megállapított összegük, hanem a már befejezett ciklusok utáni korpótlékok is ezen összegek erejéig lesznek kiegészítendőek.

Változott továbbá az óradij, amennyiben az elemi iskolai tanítók *többszörűsége díjazása 80 koronára* emeltetett. A rendes hitoktatásnál sokkal nagyobb fáradtsággal járó u. n. *héber iskolai* órák utáni óradij pedig 100 koronában, végül a Talmud Tóra iskola óradija 150 koronában állapított meg.

Nagyhorderejű továbbá az az újítás, melyet a szabályzat az idősebb, munkabírásiában már rendszerint hanyatló tanítónak nyújt. A külföld nagyobb városainak példáját követve, ugyanis az új szabályzat az idősebb tanító terhein akar könnyíteni, amidőn az elemi iskolai tanítónak köteles óráit 25 befejezett szolgálati év után 20 órára, 30 év után 18 órára, 35 év után pedig 16 órára redukálja. A polgári iskolai tanárok és tanárnők köteles óraszámát 25 év után 18 órában, 30 év után 16 órában, 35 év után 14 órában állapítja meg, továbbá a középiskolai tanárok köteles óráit 20 év után 16 órára, 25 év után 14 órára, 30 év után pedig 12 órára szállítja le. Végül pedig a tanszemélyzet buzdítására, ambíciójának emelésére címzetes igazgatói és igazgató helyettesi, ugyancsak a hitoktatás terén címzetes szakfelügyelői és iskolalátogató szakfelügyelő állások szervezésének veti meg alapját az új szabályzat.

Az elmondottakban kivonatossan ismertettem az új fizetési szabályzatot, mely az előjáróság jóváhagyása után a hitközség választmánya és közgyűlése elé kerül.

Nem szenved kétséget, hogy a szabályzat a hitközség költségvetésére nemcsak a jelenben, hanem a jövőben is súlyos terheket ró, ennek ellenében joggal várhatja a hitközség, hogy tanítósa

azon buzgalommal és ambícióval teljesíti mindenkor a reá ruházott feladatokat, mely a zsidó tanítót ősi időktől fogva jellemezte.

Kíváncsi volna azonban még az is, hogy a tanítóság türelmetlen, izgalmas békétlenkedése is véget érjen és az óráközök ismét visszanyerjék a hajdani nyugalmas jellegüket, midőn a tanítók egymás közt családias bensőséggel, tisztelettel az iskolafentartó iránt, szeretettel a gyermekek irányában, nyugodt békességben pihenjék ki a tanítás és nevelés súlyos fáradságait.

A hitközségi tisztviselők anyagi helyzete.

A hitk. tisztviselők és alkalmazottak erkölcsi és szociális helyzetének ziláltságához, egy még súlyosabb természetű jelenség is hozzájárul és ez a hitk. tisztviselők anyagi helyzetének rosszabbodása.

A magyarhoni hitk. tisztviselők helyzete nagyon analog azon derék munkások helyzetével, kik a második jeruzsálemi szentély építésénél, — hogy az ellenséget maguktól távol tartsák — egyik kezükben a fegyvert tartották, a másikkal pedig serényen dolgoztak.

A hitk. tisztviselőnek nemcsak sokféle előítélettel, rosszakarattal és mellőzéssel kell megküzdeni, hanem harcolnia kell a mindennapi kenyérért is. Ha a hitk. tisztviselők anyagi helyzetét a múltban a jelenlegivel szembe állítjuk, megdöbbentő visszaesést tapasztalhatunk. A vallás iránti indifferentizmus fokozódása folytán nemcsak a vallási intézmények iránt, hanem minden iránt, ami ezekkel összefügg, bántó nemtörődömség uralkodik.

Sajnos, sok hitközségben a hitk. functionárius szolgálatát csak az évnek 3 napján veszik igénybe és ha ezek a napok elmúltak, vajmi kevesen törődnek avval: telik-e megélhetésre, avagy sem. Már pedig általánosan elismert tény az, hogy institutió iránt, amelyeket igénybe nem veszünk, nem is érdeklődünk és azokra nem is szívesen áldozunk.

A jelen küzdelmeihez — fájdalom — még a jövő sivár és kietlen kilátásai is járulnak, mert a silány jövedelemből az öreg napokra egy fillért sem tehet félre a hitközségi tisztviselők legnagyobb része.

Az általános asszimiláció és talán az általában megváltozott társadalmi és szociális viszonyokban rejlik ama tény, hogy a hitk. functionárius ugynevezett „*mellékjövedelme*“ a minimumra redukálódott.

Vessünk csak egy pillantást a régi jó időkben végbement csa-

ládias jellegű ünnepekre. Zsidó lakodalom, Wacht, Szude, amelyen 50—60 férfivendég jelen nem lett volna, ritkaságszámba ment; a központ, amely körül az egész mulatozás szövődött, a kántor volt. Purimkor, Chanukkakor, minden jobb *Bálhabájisz* a kántort és énekeseit magához invitálta, ahol a község apraja-nagyja terített asztalok mellett összejött és ismét csak a kántorban gyönyörködött. Az ilyen alkalmakkor a kántornak több mellékjövedelme volt, mint amennyi némely kántornak jelenlegi az évi fizetése. Akkor nem a cigánynak dobták a bankókat, hanem a kántor zsebébe kerültek azok. Hát még a *nedorim un'dovosz*, a templomban nyilvánosan felajánlott adakozások és az erev jomkipur és purimi „*matonosz*“ (ajándékok.) Sok községben ezen szokások különösen a fiatalabb generáció előtt már csak mint reminiscenciák szerepelnek, holott a régmúlt időkben, még a legszegényebb zsidó, aki egész héten át a falvakban házalt, sem mulasztotta el, hogy előimádkozójának ezen alkalmakkor tehetsége szerint valamit juttasson; nem is szólva arról, hogy a rabbi, kántor, metsző naturaliakban mennyit kapott hiveitől.

Ma a viszonyok teljesen megváltoztak; a kereseti források a házasságok és születések apadásával, valamint az intenzívebb vallási élet hanyatlásával mindinkább megszűnnek. Van község, ahol a *mohel* kése teljesen elrozsdásodik, mire annak hasznát veheti. Nem reklamáljuk mi sem a lakzikon, sem a paszitákon, vagy más hasonló alkalmakon a kántornak jutott szerepét, még kevésbé azt a módot, mellyel jövedelméhez juttatták, sőt a Seliach Cibburhoz nem méltónak bélyegezzük ezeket; de mit csináljon az a hitk. functionárus, aki ezen jövedelmekre számítva, családot alapított, melyet a jövedelmek folytonos csökkenése és ezzel szemben a drágaság növekedése következtében eltartani alig képes, hiszen mindezen jövedelmek elvesztéseért megfelelő rekompenzációban a legritkább esetben részesül. Napjainkban a közönség a Seliach Cibburt csak oly hivatalnoknak nézi, mint minden más foglalkozásbeli egyént, amiért is sokkal szűkkeblűbb vele szemben, mint azelőtt volt. Akkor örültek a hívők, hogy adhattak, míg most kerülik az alkalmat, hogy adhasanak. Ma sokkal irigylésre méltóbb a *mésórer* (karénekes) sorsa, mint a kántoré. 15—20 évvel ezelőtt 25 frt havi fizetésért kiváló basszistát vagy tenoristát lehetett kapni, míg ma sokkal gyengébb erőknél 100—120 koronát is szívesen fizetnek, mert kevesebből meg sem élhetne. A kántorok fizetése azonban alig emelkedett 15—20%-kal. Van ugyan kivétel is, de a hitk. alkalmazott zömének anyagi helyzete így fest.

Hogy a hitközségi tisztviselők és alkalmazottak anyagi helyzetét jobban megvilágítsuk, adjuk a következő két középszerű hitközségben működő kántornak, vagy más hasonló fizetéssel bíró alkalmazottnak 15 év előtti és jelenlegi jövedelmi és kiadási táblázatát:

Bevétel:

	1897.	1897.	1912.	1912.
	Fizetés	Mellék jöv.	Fizetés	Mellék jöv.
kor.	14—1600	600 — 1000	1600 — 2000	300 — 500

Kiadások:

	1897.	1912.
1 kg. hus	K — 96	K 1·80
1 „ liszt	„ — 24	„ — 36
1 „ zsír	„ 2·40	„ 3·80
cseléd tartás	„ 200 —	„ 400 —

Itt csakis a fő élelmicikkeket soroltuk fel, amelyekhez még számtalan, az élethez szükséges és jelentékenyen megdrágult cikk tartozik.

Ezekből az adatokból is azt láthatjuk, hogy az egyes községekben engedélyezett mérsékelt fizetésemelés, vagy drágasági pótlék a legritkább esetben képes azt az anyagi egyensúlyt helyreállítani, amit részben a mellékjövedelem csökkenése, részben pedig a növekvő drágaság félrebillentett.

Itt gyökeres szanálásra van szükség és ez csak úgy lehetséges, ha a hitközségek végre belátják, hogy a vélt és pályázataikban hirdetett mellékjövedelmek csak voltak, de jelenleg már nincsenek és hivatalnokaiknak fizetését úgy rendezik, hogy ezek, az illuzórikus mellékjövedelemtől függetlenül, tisztességesen és hivatásukhoz méltóan élhessenek meg.

K. F. B.

Reflexiók.

Irja: Kritikus.

Az országos nagygyűlés előtt. A nagygyűlést megelőző ismerkedési est nem annyira a személyes ismerkedésre, mint inkább arra való volt, hogy láthatóvá váljanak azok az eltérő nézetek, melyek a nagy egység fundamentumául szolgálnak.

Izelitőül pompás volt megköstoltatni a haladókkal, hogy a kalap mennyire rontja az étvágyat, a konservatívokkal pedig azt, hogy a haladókkal való pusztá együttlétből még nem lehet jóllakni...

Az a szokatlan kalapkarima bizony nagyon nyomhatta a nagyfejük agyát, midőn egy-egy *elszánt* konservatív delegátus arra figyelmeztette őket, hogy szép, ha jó... a magyarra fordított biblia, de annak betartása még annál is fontosabb. Hogy az eddigi szervezet alapját képező kongresszusi statutum, pipadohányt sem ér, hogy az országos iroda eddigi működéséről nem nagy elragadtatással nyilatkozik meg a közvélemény, az a feltett kalap által amugy is elrontott vacsorához csak olyan desszertfélélül szolgált.

Az otthon-konservatívek pedig szomorodott szívvél tapasztalhatták, mennyi sok mondanivalójukat kell egy félve megkockáztatott közbekiáltásba elfojtaniok, ha nem akarják az ünneprontó lealázó szerepét vállalni.

Az egység csak abban a közös óhajban nyilatkozott meg, hogy mindenki szeretett volna már tullelni a nagynapon, hogy ki emelt kalappal, ki pedig emelt fővel járhasson ismét úgy, amint azt hét-köznapjain megszokta.

*

Az országos nagygyűlés után. Hushagyó kedden, farsang utolján volt a nagy nap, melynek befejező akkordjaként megvalósult a messiási kép: „Midőn a farkas lakozik a báránnal és a párdúc a gödölyével heverész.”

„Makkabea” ifjaink, az összzsidóság egységének eme őszinte harcosai, ünnepi áldomást adtak azoknak, kik eddig kigyót-békát kiabáltak rájuk. Az egységesítési mozgalomnak eddig egyetlen kézzel fogható eredménye örömmámorba ejtett mindenkit. Vigan ölelkeztek az ádáz ellenségek és hozsánnáktól volt telve a lég. És midőn ütött a szellemek órája és a farsang elmúlt, a maskarák, kik szerepvivő álarcukhoz oly régen és rendithetetlenül ragaszkodtak, a forró, meleg hangulatban önként letépték magukról az eddigi maszkot, hogy egynehány pillanatra egy másikat ölthessenek...

Oh be szép a farsang és milyen mulatságos...

Hitközségi adózás mult századokban.

Az adó kérdése képezte a multban a zsidó közösségek egyik legfontosabb ügyét. Hiszen legnagyobb részt nemcsak a községben fennálló intézményeket tartották fenn a hitközségi tagoktól befolyó összegekből, hanem a legkülömbözőbb címek alatt elfizetendő adókat is, melyek az emancipációig ólomsullyal nehezedtek a zsidóságra, azokból fűdözték. És csaknem valamennyi zsidó község belbékéjét

viszály dulja ezen kérdés miatt. A rabbinikus irodalom akárhány responsuma a helyes adófelosztás kérdését tárgyalja és fényt derít a községek ebbeli működésére. Sajnos, hogy a hanyagság és nem-törődomség egyrészt, a szenvedések és pusztítások pedig másrészt a községi előjáróságok ebbeli munkásságának alapos ismereteit lehetlenné tették, mert az archivumokból hiányzanak az adatok és csak a véletlen ad itt-ott hirt a történetekről. Annál becsebb azután ama községek eljárása, melyek kulturális színvonaluknál fogva már régóta súlyt helyeztek arra, hogy ebbeli működésük megörökíttessék. Akárhány olasz község már a XVII. és XVIII. században teszi közzé ama szabályzatot, mely megállapítja a tagok megadóztatásának módozatait. *Mantua, Ancona, Cremona, Roma* stb. időről-időre megállapítják ezen módozatokat és bizonyos időközökben kinyomatják a szabályzatot, melyet a zsinagógában is közléstesznek. Szükség volt különben erre már azért is, hogy a bevándorló zsidók tudják, mihez tartsák magukat. Alábbiakban a mantuai és római zsidó község adózási szabályzatait akarjuk ismertetni.

Csaknem két évszázadon keresztül tették közzé azokat három-három évi időközökben. *Széder há-haráchá* címen Mantuában és öt-öt évi időközökben Rómában.

December havában mindenki köteles volt kimutatást készíteni vagyonáról: künlevő pénzeiről, tőkéjéről, áruiról, ruháiról és egyéb ingóságairól. Minden scudi után járt a községnek havonta 17 és fél solidi. Ház vagy üzlettulajdonosok a befolyó bérösszezből 100 után 9-et tartoznak a községnek fizetni. A kinek azonban nincs 100 scudi alapvagyon, továbbá a *tanítók*, szolgák és szolgálók ez alól felvannak mentve, még ha bérbe adják is házukat vagy üzlethelyiségüket. De ez a mentesség csak az esetben érvényes, ha nincs egyéb jövedelmük. Aki bérbe ad bármilyen ingóságot, tartozik azon összegben kívül, melyet a tulajdonért fizet, a bérösszeg két százalékával adózni. Lovak és kocsik bérbeadói csak a tulajdonért fizetnek.

A kinek össztőkéje 2000 scudit tesz, az tarthat házában kétszáz scudi ingóságot, mely adómentes. 3000 scudinál hatszáz scudi értékűt, 4000 scudinál 800 scudi értékűt, 6000-nél 1000-et, 10.000-nél 1500-at, 10.000-en fölülű összegnél pedig 2000-et. Kiddusserlegek, tóradiszek, machzorbekötések nem foglaltatnak a megadózott értékek közt.

A községen kívül levő birtokokért csak akkor kell fizetni, ha azok létezésük helyén nincsenek megadóztatva. Hozomány után az, aki adja és az is, ki kapja, fizet egy bizonyos összeget. Tizenöt éven

alóliak adómentesek. Azok, akik 100 scudi kapitálissal nem rendelkeznek, adómentesek. Bizonytalan keresetű emberek megadóztatása az előljárók diszkréciójára bízott. Idegen zsidók, akik ott kereskedtek, a vásárra hozott áru értéke szerint és azonfelül a forgalom szerint adóztatnak meg. Anyagi felelősség ezért a szállásadót terheli. Átok terhe mellett volt tiltva a perselybe rossz vagy hibás pénzt dobni. A városból csak az költözhet el, aki eleget tett adóbeli kötelességeinek. A zsinagógákban kihirdették és kifüggesztették azon *cherem* szövegét, melynek terhe alatt volt az, aki a község ebbeli rendeleteit megszegte.

A római hitközség 1667. óta adott ki öt-öt évre szóló szabályzatot az adóbevallásról. A római község vállait oly nyomasztó terhek nyomták, hogy hamis adatokat beszolgáltató egyéneket a kormány beleegezésével igen szigorúan büntettek. Ha a deklarációt a rendesen előírt időn belül beadták, úgy a bevallott pénz, künnlevőség, kölcsön és zálogra adott előlegek összegéből 20 százalékot vontak le adóra; arany, ezüst ékszer és eladásra szánt ingóságok összegéből 25 százalékot, per alatt levő pénzből pedig 50 százalékot. Idegenek, ha hat hónapnál tovább időztek, ugyanazon összegeket fizették, kívülről jövő kereskedők pedig importált áruik értéke után. De a nyomasztó adóterhek folytán nagyobb és nagyobb lett a pauperizmus, úgy hogy *kenyéradót* voltak kénytelenek behozni. 1744-ben a római község adóbevétele 8765·80 scudit tett ki és a következő tételekből atakult: Tőkeadó 4955·80, husadó 2000, béradó 700, tűzhelyadó 350, kenyéradó 720 és vendéglő-adó 40. Emellett azonban a saját intézményei fenntartására szükséges összegeken kívül horribilis összegeket kellett adókra beszolgáltatni, mert a zsidók tartoztak a saját költségükön fenntartani a katechumének házát, amelyben a kitértek dúslakodtak, tetemes összeggel tartoztak hozzájárulni a karneváljátékok rendezéséhez, viselni minden *concláve* kiadásait, adót fizetni a ghettóban üresen álló lakásokért; minden huszonötödik évben — *anno santo* — 18,000 scudit lefizetni, ujévi és karácsonyi ajándékokat beszolgáltatni, úgy hogy például 1682-ben ezen adók összege 7371·71 scudira rugott. Nem csoda tehát, ha a pauperitás mindinkább növekedett és ijesztő mérveket öltött és tekintélyes, vagyonos családok csakhamar a szegényházak lakóivá váltak.

Valóságos csodálattal tölt el tehát, hogy ezen nyomoruságos viszonyok mellett mégis mennyi jótékonyegyesület működött a ghettóban. Tényleg csak az Isten sáfárjának tekintette magát a gazdag, ki vagyonának legnagyobb részét a nyomor enyhítésére fordította. 1617-ben

Rómában nyolc jótékonyági egyesület működik u. m. a *Gemilut Chaszodim* egyesület, amely megfelel chevra kadisáinknak, a *Talmud Tóra* egyesület, a *Chevrat Nósim* (nőegylet) a *Máttir Asszurim* egyesület, mely a zsidó foglyok kiváltását célozta, a *Somrim laboker* ájtatossági egyesület, az *Erecz Jiszróel* egyesület palesztinai szegények segélyezésére, a *Chevrat harechico* temetkezési egyesület. Amellett naponta köröztették a zsinagógákban a perselyeket a szegények támogatására. Nemsokára hozzájárultak még a *Chevrat Orchim* és *Ózer Dálím* idegenek támogatására.

De nemcsak Olaszországból birunk ily érdekes adatokat. Más országokban is bámulatra ragad a hitközségek áldozatkészsége. A külső nyomasztó adók oly adóssági terhet róttak a községre, amely alatt az csaknem összeroskadt. Előfordult akárhányszor, hogy előkelő és jőnevű zsidó községek legátusai bejárták az európai hitközségeket, hogy adományokat gyűjtsenek az eladósodott hitközség javára, melynek zsinagógáját és legdrágább és legféltettebb szent helyét: temetőjét foglalták le a könyörtelen hitelezők. Ily helyzetben volt például 1671-ben *Posen*. Ezen tekintélyes község, melynek iskolájának élén nagynevű rabbik állottak, kiknek lábainál egész Európából összegyűlt tanítványcsereg ült, teljesen eladósodott. Foglyok kiváltása, különböző jogcimen kivetett hadisarcok, egyes nemesek garázdálkodása teljesen tönkretették Lengyelország eme tekintélyes gyülekezetét. A község vezetői szavatoltak az adósságért vagyonukkal és szabadságukkal. Egy *Tomimicky* nevű lengyel nemes volt a főhitelező. Hogy kegyetlen pénzsomját kielégítsék, a normális adókon kívül még más különös adónemet eszeltek ki. A ghetto házait becsülte meg egy az előljáróságtól kiküldött bizottság. A becsérték egy százalékát a tulajdonos külön adó gyanánt volt köteles beszolgáltatni. Ha a házakat a zsidó hitelezők követeléseiről terheltek, a hitelezők voltak kötelesek ezen összeget befizetni. Megadóztatták ezenfelül az élelmiszereket^a is. A lakosságnál redukálták a fogások számát, szabályzattal megállapították, hogy hány tál ételnek volt szabad naponta az asztalra kerülni. A vőlegényeket nem volt szabad az eljegyzés tartama alatt megvendégelni. Sőt megállapították, hogy egy éven belül csak négy párnak szabad megesküdni, így akarták a hitközségi tagok adóképeségét egy időre legalább fokozni. Sőt megtiltották vándorkoldusnak bejövetelét, ami eléggé illusztrálja a község szomorú állapotát, ha meggondoljuk, hogy éppen a vándorkoldusok, a szerencsétlen földönfutók, akiknek száma a XVII. században az üldöztetések folytán igen tekintélyes volt, mindig dédelgetett kedvencei voltak a ghetto jótékonyágának. Külön

hekdest tartott föl számukra minden hitközség, külön alapítványok és egyesületek szolgáltak felkarolásukra. A főhitelező avval fenyegetődött, hogy a temetőt becsukhatja, amely fölött féltékenyen őrködött a kegyelet, és nem engedi a halottakat elföldelni.

Akkor érlődött a hitközségben az az eszme, hogy könyöradományokat gyűjtet majd más községekben, hogy a tekintélyes közösség veszedelmét elhárítsák. Ablegátusok bejárták Izsák b. Abraham a kitünő talmudista és kabbalista poseni rabbi levelével. Németország, Csehország és Olaszország községeit. Az ilyen követek, kik mindenféle célokra kéregettek, rendszerint sikerrel teljesítették kiküldetésüket, hiszen a községek, amelyeknek jólelkűségére appelláltak, saját fejük fölött is érezték akárhányszor a lebegő kardot. Állandó rovatot képez az ilyen legátusok segélyezése a régi községek protokollumaiban. A palesztinai zsidók megszokott követségeitől eltekintve lengyel, német községek ily uton szereztek meg néha a drágán megvásárolt nyugalmat. A poseni követségnek is meg volt, úgy látszik, az eredménye és a község megmenekült az uzsorás nemesnek karmaiból. *Boruch mesánne ittim.*

— sz.

Egyesületi ügyek.

Az Izr. Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Orsz. Egyesületébe f. é. február hóban pártoló tagnak beléptek: Izr. hitközség Pécs, Láng Vilmos Bpest (elnökség útján), izr. hitközség Zólyom (Propper Mór ur útján). Adományozók: Rosenberg Salamon ur (Hevescsány) útján Weisz Gábor 5, N. N. 2, Politzer Katica 1, Kohn Sándor 4, Klein Mór 2, Parczel József 2, Weisz Jakab 4 korona.

Adomány. Berger S. Abaujváron elhalt metsző özvegye részére *Grosz* Jakab kántor és *Iró* Sámuel egyházi urak általuk gyűjtött 3-24 koronát küldöttek be hozzánk, mely összeget rendeltetési helyére juttattuk.

Felhívás. Az egyesület t. tagjainak egyesületünkbe való belépésük alkalmával gyűjtőívet bátorkodtunk küldeni és kértük, hogy annak felhasználásával az egyesület részére tagokat gyűjteni sziveskedjenek. Alapos a reményünk, hogy t. tagjaink ezen kérelmünknek tőlük telhetőleg megfeleltek és a gyűjtés munkáját ezuttal is végzik. Mivel azonban az egyesület pártfogóiról tájékozást kell szereznünk, felkérjük t. tagjainkat, hogy a gyűjtőívet *minél előbb* beküldeni sziveskedjenek. Ha esetleg a t. tagok közül valakinek még szüksége van gyűjtőívre, úgy a régiek beküldése ellenében újat fogunk küldeni.

A titkárság.

Különfélék.

Uj hitoktatási tanterv a középiskola két legfelsőbb osztálya számára. A hitoktatás eredménytelensége, amely fölött tudvalevőleg világszerte nagy a panasz, a bécsi hitközséget arra indította, hogy egyelőre a VII. és VIII. osztályban és próbaképpen néhány iskolában a hitoktatás egy új módszerét honosítsa meg. E módszer szakítani akar az eddigi leckefeladási és kikérdezési rendszerrel és a tanulókat nagyobb öntevékenységre akarja nevelni. E szerint a tanár előadása a tanítási időnek csak a felét töltene be, a másik fele arra szolgál, hogy a tanulók az éppen elhangzott előadást megbeszéljék, kérdéseket intézzenek, véleményeket nyilvánítsanak, amikor a tanár feladatát képezné a téves felfogásokat kiigazítani, hamis képzeteket kiirtani, balhitet megcáfolni. Hogy ily eszmecsere után a tanulók meggyőződése és ismeretei mélyíttessenek, a téli hónapokban meg fognak hivatalni, hogy hetenként egyszer vagy kétszer jöjjenek össze egy alkalmas helyiségben, hogy a tanár által előre megállapított témát tárgyaljanak, amely alkalommal egy növendék referátumot terjeszt elő, mely azonban előbb a tanár elé terjesztendő. A növendékeknek magán-olvasmányok ajánlandók és ezek önképzése céljából olvasótermek rendezendők be. Ugy ennek gondozását, mint egyáltalában a gyülekezések vezetését egy *növendék-választmány* végzi, melybe minden osztály egy képviselőt küld, amely a maga kebeléből választ elnököt és jegyzőt. Ez nagy vonásokban az új módszer lényege. Mindenesetre érdekes kísérletet képez, amelyről természetesen csak évek múlva lehet ítéletet mondani.

Alapítványok. Mayer Mór és társai boldogult barátjuk, *Schütz Mór* nevére a pesti izr. hitközségnél egy *Schütz Mór* nevét viselő 5000 koronás alapítványt tettek azzal a rendeltetéssel, hogy abból egy 4000 koronás kereskedelmi akadémiái ösztöndíj létesíttessék és 1000 korona kamatai évenként az izr. tanítóképző-intézetnek adassanak át szegény növendékek felruházása céljára.

Wellisch Sándor és neje elhunyt leányuk emlékére egy *dr. Bencze Gyuláné* szül. *Wellisch Margit* nevét viselő 5000 koronás alapítványt tettek a pesti izr. hitközségi kórház javára műszerek beszerzése céljából.

Uj szegényorvos. A dr. Erdélyi Jakab hitközségi szegényorvos lemondásával megüresedett állásra a pesti izr. hitközség előljárósága egyhangulag *dr. Herzogh Adolf* orvost választotta meg.

A németországi zsidók számának csökkenése. Németországban a zsidók száma fogyó tendenciát mutat, amely nemsokára

észrevehetően megnyilatkozhatik. Így Bajorország, Württemberg és Hessen zsidó lakossága az 1905-től 1910-ig terjedő időszakban ezer lélekkel csökkent, míg a többi lakosság száma lényegesen emelkedett. E jelenség főoka a zsidó születések számának csökkenése. Így p. o. Poroszországban a zsidó születések száma az utolsó 34 év óta 11,100-ról 6150-re esett. Ehhez járult a kitérés és a vegyes házasságok állandó szaporodása. Így a német birodalomban 1902-ben 7870 zsidó házasságra 606 esett, 1909-ben már 7746 zsidó házasságra 982 vegyes; amíg tehát a tiszta zsidó házasságok száma apadt, addig a vegyes házasságoké több, mint 60%-al emelkedett, másrészt a statisztika szerint a vegyes házasságokból született gyermekeknek csak $\frac{1}{4}$ része neveltetik a zsidó vallásban $\frac{3}{4}$ -e pedig a keresztényben.

Szakadás az Alliance Israeliteben? Az Alliance tudvalevőleg 50 évvel ezelőtt alakult azon célzattal, hogy a jogtalanul üldözött hitsorsosoknak védelmet nyújtson és iskolák alapítása és fentartása által különösen a keleten műveltséget és jólétet terjesszen. Az Alliance egyetemesnek, az egész zsidóságot átölelőnek terveztetett és nagyjában az is volt. Most az a veszély fenyeget, hogy a német tagok — vannak vagy 9000-en, — vagy legalább egy részük kiválik. Az ok a párisi központnak a német tagok szervezete, a „Deutsche Konferenzgemeinschaft“ ellen hozott határozataiban rejlik. Mikor ugyanis elhatározták, hogy a központi vezetőséget ezentul nem választás, hanem kooptacio útján fogják összeállítani, amely határozat maga is a németek ellen irányult, egyszersmind egyéb határozatokat is hoztak, amelyek által a németek befolyását az Alliance vezetésében csökkenteni akarják. Így a Konferenzgemeinschaftot nem tekinti többé a német tagok képviselőjének, hanem utasította a fiókokat, hogy egyenesen Párisal levelezzenek, az Alliance német organumát, az „Ost u. West“-et kivették a Konferenzgemeinschaft felügyelete alól és a párisi központ ellenőrzése alá helyezték. A német tagok egy része e határozatok ellen erőlesen tiltakozott és nem lehetetlen, hogy ha óhajaikat nem teljesítik, egészen kiválnak, ami bizony az Universelle jellegnek nem válna előnyére.

Palesztinából. A törekvés a palesztinai zsidóság nyelvvévé a hébert tenni, tudvalevőleg ott kezdte munkásságát, hogy az iskolák oktatási nyelvüül a hébert honosították meg a kisdédóvóktól kezdve a középiskolai oktatásig. De míg a fiúiskolák részére csak lehetett tanerőket kapni, kik héberül tanítani képesek, addig a lányiskolákban ez nagy nehézségekbe ütközött. Ennélfogva az odesszai „Chovevé Czion“ egylet, mely Palesztina körül már annyi érdemet szerzett,

elhatározta, hogy Jaffában *héber tanítónőképzőt állít fel*, mely már a legközelebbi tanévben fog megnyilni. A szükséges pénzösszeg legnagyobb részében már együtt van. Gyakorló iskolául ugyancsak az odesszai egyesület leányiskolája (*beth szefer lebanoth*) fog szolgálni, melynek 8 osztályban 400 növendéke van és melynek épülete csak nemrég emeltetett 105,000 frank költségen.

A *jaffai héber gimnázium* a többi jaffai iskolával együtt egy héber estélyt rendezett, melynek jövedelmét a török flottaegyesületnek ajánlották fel.

A „**Zsidó Nemzeti Alap**“ gyűjtése, A „Zsidó Nemzeti Alap“ céljára az elmúlt évben 540.000 márka gyűlt össze.

Adományok a párisi b. Rothschild Gusztáv emlékére. A nemrég elhunyt b. Rothschild Gusztáv fia, Róbert báró, atyja emlékére számos alapítványt tett, köztük több zsidócélut is. Így a párisi zsinagógák részére 50,000 frankot, a párisi Rothschild-kórháznak 100,000 frankot, a párisi hitközség jótékonyági osztályának 100,000 frankot és iskolai célokra 20,000 frankot.

Görög hitközségek kongresszusa. A görög hitközségek a tavaszkor kongresszusra jönnek össze, hogy a teljesen elhanyagolt felekezeti viszonyokban valamelyes rendet teremtsenek. Görögországban ugyanis vagy 8000 zsidó lakik, több községben szétszórva, ezek közül csak Larissának van zsidó iskolája. A közöny felekezeti ügyek iránt oly nagy volt, hogy a zsidóság törvényes képviselője, a konzisztórium, évek óta nem alakult újjá. Most tavaszkor mégis össze akarnak jönni, a konzisztóriumot megalakítani, amely aztán a zsidó felekezet részére államsegélyt is hivatva lesz kieszközölni.

Irodalom.

Megjelent könyvek :

Kultur-Almanach. Szerkeszti : Dr. *Hevesi Simon*. Kiadja : Az Orsz. Magy. Izr. Közművelődési Egyesület, 1911—12.

Az almanach a szerkesztő rövid bevezetésén kívül több értékes dolgozatot tartalmaz, melyek legnagyobbbrészt az OMIKE. felolvasóestélyein hangzottak el. A dolgozatok a következők : *Dr. Weiszburg Gyula*: A zsidó faj kulturértéke. *Dr. Neumann Ede*: A zsidóság optimizmusa. *Dr. Kiss Arnold*: A zsidó eszmék hősei. *Dr. Adler Illés*: A héber nyelv a hittanításban. *Dr. Groszmann Zsigmond*: Izr. kulturegyesületek a XIX. században. *Dr. Diamant Gyula*: Zsidó-kultúra. *Lakatos Lajos*: Szombat esték. Registrátor: Helyesebb megtételezés felé és *Dr. Hevesi Simon*: Maimonides. Van még benne

Szózat az izr. egyetemi ifjusághoz *Dr. Grauer Vilmostól és Ötvös Károly*: Két verse Azonkívül közli a kulturegylet munkásságáról beszámoló jelentéseket, valamint az elmúlt év zárszámadásait. A szövegbe befűzött néhány képreprodukció, ami a tárgyat illeti, nincs mindig szerencsésen megválasztva.

Az egyházi szónoklat gestuselmélete. Az összes felekezetek számára írta *Solymosi Elek*, Budapest, 1912.

Solymosi Elek, a Népszínház nyugalmazott kómikusa, színésziskolaigazgató stb., öreg napjaira az egyházi szónoklatra vetette magát és az összes hitfelekezetek papjait a gesztusok helyes alkalmazására, vagyis az ő egyedül üdvözítő gestuselméletére akarja tanítani. Könyve elég sovány, tartalma ugyancsak sovány. Ha levonjuk az előszót, a terjedelmes bevezetést, a szavalás és szónoklás viszonyát, Szvorényi bőbeszédű bírálatait, a Forel, Greguss, Voltaire és mások műveiből való idézeteket, alig 4—5 lap esik az új gestuselméletre, amelyre annyira büszke a szerző, hogy kérdésekben és feleletekben megismétli. Fájdalom, ez az „elmélet“ oly általános tételeknek és frázisoknak összehalmozása, hogy abból a gesztusok alkalmazását alig fogja valaki elsajátítani. Lássunk példának okáért egy pár tételt:

Kérdés: Miképpen lehet a szép fogalmát szemlélhetővé tenni?

Felelet: A médzarvonalból fejlődött hullámvonallal.

K.: Mi a szónoki gesztus?

F.: Az érzés, indulat és szenvedélyből fakadó ama formai változatosság, mikor a vérmérséklet a szavaink súlyát egy karmozdulattal is demonstrálja.

K.: Tehát mikor van helye a gesztusnak?

F.: Érzés, indulat és szenvedélyes kitöréseknél.

K.: Hogyan kell beosztanunk a gesztus és kézformák használatát?

F.: Lehetőleg csak az egyhanguság elkerülésére, vagyis mikor a testformák már egyhanguságot jelentenek, akkor formáink közt alkalmazzuk a megfelelő gesztust és kézformákat, aminek szükségét mindannyiszor meg kell éreznünk stb.

Az új elmélet végül odalyukad ki, hogy bizony, aki a helyes gesztusokat meg akarja tanulni, annak színészkorrepetitorra van szüksége. De hát akkor mire való a Solymosi könyve (mely máskülönben elég kellemes olvasmány)? Magával az elmélettel lehetne vitatkozni, de nem teszem, azt tartván szem előtt, hogy: de gestibus non est disputandum!

p. i.

Ludwig Philippson: Gesammelte Abhandlungen. I. és II.

Pályázatok.

A pesti izr. hitközség előljáróságától.

Pályázati hirdetés

a „Löwy Mór és Jozefa bibliatanulmányi alapítvány“
ösztöndijaira.

A pesti izr. hitközség előljárósága a „Löwy Mór és Jozefa bibliatanulmányi alapnak“ négy, egyenként 300—300, továbbá tizenkettő, egyenként 200—200 és négy, egyenként 100—100 koronából álló, összesen husz ösztöndijára pályázatot hirdet. Pályázhatnak a pesti izr. hitközség területén levő közép- vagy ezekkel egyenlő rangú szakiskolák felső (V—VIII.) osztályainak növendékei, kivéve azokat, kik az orsz. izr. rabbiképző és az orsz. izr. tanítóképző intézetbe járnak, vagy jártak, szintugy, kik a középiskolába valamely theologiai iskolából léptek át.

Az ösztöndíj elnyerésének fő-feltétele a szentírás beható tanulmányának igazolása, mely végből a pályázók a hitközség kiküldendő bizottsága előtt vizsgálatot tartoznak tenni a következő fokokban meghatározott tárgyakból:

I. fok: Mózes öt könyve, Józsuá, Birák és Sámuel könyvei.

II. fok: Királyok könyvei, Jeremiás, Zsoltárok, Példabeszédek, Eszter könyve.

III. fok: Jézsaías, Kis próféták, Jób, Siralmak s az egész szentírás tartalmának ismerete.

A felsőbb fokokra csak oly tanulók pályázhatnak, kik már ez alapítványnak I., illetve II. fokú vizsgálatát sikerrel letették.

Az ösztöndíjakra való folyamodványok a pályázat fokának megjelölésével a pesti izr. hitközség előljáróságához címezve a hitközségi tanfelügyelő hivatalhoz (VII., Sip-u. 12.) nyújtandók be. Melléklendők a következő okmányok: 1. az összes végzett középiskolai osztályokról szóló bizonyítványok; 2. születési bizonyítvány; 3. a II. vagy III. fokra való pályázás esetén az előző fokról letett vizsgálatnak bizonyítványa; 4. esetleg szegénységi vagy vagyontalansági bizonyítvány.

A folyamodványok benyújtásának végső határideje f. év. március hó 25-ike. A vizsgálatok május havában, a hitközség hirdető tábláján később közlendő napon fognak megtartatni. Közlebbi felvilágosításokkal a hitközség tanfelügyelői hivatala szolgál.

Budapesten, 1912. február hó.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

A pesti izr. hitközség előljáróságától.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelésében levő **Glück Adolf** nevet viselő **alapítvány** kamataiból kiadandó, évi **540 korona összegű ösztöndíjra** pályázatot hirdet.

Ezt az ösztöndíjat ezuttal egy magyarországi születésű, szegénysorsu izraelita vallásu *kereskedelmi akadémiái hallgató* nyerheti el, aki azt három egymásután következő éven át, vagy ha kereskedelmi tanulmányait három évnél rövidebb idő alatt fejezné be, tanulmányai befejezéséig élvezzi, feltéve, hogy arra időközben érdemetlennek nem bizonyul.

A pályázat eldöntésénél — egyenlő érdemesség mellett — az alapító Glück Bernát vérrokonai előnyben részesülnek. A vérrokonság közhitelű okiratokkal igazolandó.

A születési, szegénységi és tanulmányi (esetleg rokonsági bizonyítványokkal kellően felszerelt pályázati kérvények *f. évi március hó 15. napjáig* az alulírott előljárósághoz küldendők.

Budapest, 1912. február havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

A dombovári izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A dombovári izr. hitközségnél megüresedett **kántori állásra** ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalmazás évi **1600 korona**, fél sechita, természetbeni lakás és 8 méter hasábf.

Pályázhatnak kellemes hangú, kitűnő előimádkozók, kik három elismert rabbtól nyert קורא ובודק képesítéssel és a huskierezésben kellő jártassággal bírnak.

Az állás esetleg azonnal, de legkésőbb május 1-én elfoglalandó.

Akik erre az állásra pályázni óhajtanak, felkéretnek, hogy képesítést, kort, családi állapotot feltüntető és eddigi működésről szóló hiteles másolati bizonyítványokkal felszerelt pályázatukat a hitközségi elnökséghez küldjék be.

Próbaelőadásra csakis a meghívottak bocsáttatnak és költségmegtérítésre csak a megválasztott tarthat igényt.

Dombovár, 1912. február 11-én.

Somogyi Dávid,
hitk. jegyző

Spitzer Imre,
hitk. elnök